

“Ik houd wel van het bombastische, dat je meegenomen wordt door de muziek.”

door Minze bij de Weg

Jack van Dongen was tien jaar bestuurslid van het Wagnergenootschap

Wie met Jack van Dongen aan de praat raakt over de opera's van Wagner die hij in binnen- en buitenland heeft bezocht, is gauw een uurtje verder. Ringen in Wiesbaden, Berlijn, Chemnitz, Erl en Essen, een *Parsifal* in Berlijn, *Rienzi* in Berlijn, we doen maar een greep. Zes bezoeken aan Bayreuth zodat hij alle tien gangbare werken van Wagner ter plaatse zag, waaronder de *Ring* van Tankred Dorst. Ieder jaar staan er wel een paar Wagners in het buitenland op het programma. O ja, en dan is partner Ingrid een grote fan van Klaus Florian Vogt. Als de Duitse tenor ergens zingt is een kaartje snel geregeld. Kortom, hier hebben we te maken met een Wagnerliefhebber in hart en nieren.

Toch is dat niet altijd zo geweest. Jack bezocht wel regelmatig het Concertgebouw en zag af en toe een opera, maar toen hij in 1995 in het Muziektheater de Harry Kupfer productie van de *Meistersinger* bezocht was dat meer om te kijken of “het wat was”. Maar zie, Jack kwam in de pauze zijn vroegere collega Ingrid van Wilsom tegen. “Zo is het aan geraakt”, zegt hij. En wat in het kader van dit portret zeker zo belangrijk is, Ingrid bleek wel een echte operaliefhebber te zijn en bracht Jack op het pad van de grote Duitse meester.

De gevolgen zijn een kleine drie decennia later te merken. In de werkkamer staan ruim drie planken met boeken over Wagner. Op CD is er een ruime verzameling Ringen aanwezig, nog afgezien van alle andere Wagner-opera's. Op het bureau staat een stevige buste van Wagner, afkomstig uit de nalatenschap van Fred Lingen. En natuurlijk was hij tien jaar lang bestuurslid van het Wagnergenootschap.

Jack van Dongen

Het was een clan

“Ik ben in 2002 lid geworden. Dat kwam door een collega, Jaap Meijer, die werkte bij de Arbeiderspers. De eerste jaren werkte ik nog, toen had ik niet zoveel tijd. Wel om 's avonds in de Tamboer naar avonden te gaan. Eigenlijk ben ik echt lid geworden toen ik de weekenden ben gaan bezoeken. Dan leer je heel veel mensen kennen. De avonden in de Tamboer werden bezocht door een vaste groep mensen. Dat vond ik wel het nadeel in het begin, je staat er een beetje buiten als je binnenkomt. Daar klagen mensen ook over. Het is een clan natuurlijk, iedereen kent elkaar.”

Wat voor club was het Wagnergenootschap waar je bij terechtkwam?

“Voordat de *Ring* uitgevoerd werd in Amsterdam waren er vijftig tot honderd leden, dat weet ik omdat ik de geschiedenis ken. In de periode dat de *Ring* werd uitgevoerd is dat door allerlei activiteiten van de toenmalige voorzitter Hank Neugarten tot driehonderd gegroeid. En daarna is het doorgesloopt tot 360. Als er weer een nieuwe *Ring* zou komen zouden we verder kunnen groeien. Daarom is het zo jammer dat ze de decors van de *Ring* van Audi hebben gesloopt.

In Berlijn heb ik de Götz Friedrich *Ring* gezien en die heeft daar geloof ik meer dan dertig jaar gedraaid. Ze hadden deze Amsterdamse *Ring*, die zo verschrikkelijk goed stond aangeschreven, nog wel twintig jaar kunnen draaien denk ik. De opslag zou een ton per jaar kosten, maar een nieuwe opera maken kost ook heel veel geld.”

Trad het Wagnergenootschap toen jij kwam veel naar buiten?

“Het was echt een studieclub. Ik weet nog dat we in het laatste jaar dat Ton Hogenes voorzitter was een dagje op de hei zijn geweest om ons af te vragen: ‘wat willen we met het Wagnergenootschap? We doen door lezingen alleen aan Wagner-studie maar de meeste mensen zijn lid geworden omdat ze de muziek zo mooi vinden. Dus moeten we de muziek laten horen en daar uitleg bij geven.’ In het laatste jaar van Ton Hogenes en daarna toen Leo Cornelissen als voorzitter kwam is dat verder uitgewerkt. Er kwamen twee muziekkavonden per jaar en we zijn met de bus op stap gegaan. Het is breder geworden.”

Jij bent toen ook in het bestuur gekomen.

“Ik heb tien jaar in het bestuur gezeten. Ik ben in maart 2009 gekozen maar ik ben al in oktober 2008 in het bestuur gekomen als secretaris omdat de toenmalige secretaris het vanwege haar werk niet meer aankon. Ik zat net in de kascommissie en vaak halen ze nieuwe bestuursleden uit de kascommissie, toen tenminste. Ik ben zeven jaar secretaris geweest en later nog drie jaar penningmeester.”

Had je een achtergrond voor het penningmeesterschap?

“Ik heb altijd in de financiële sector in de uitgeverwereld gewerkt. Ik was groepscontroller bij WPG uitgevers. Alle administraties die eronder zaten moesten aan mij rapporteren. Ik maakte de jaarrekening, had contacten met de accountant, dus ik had er wel verstand van.

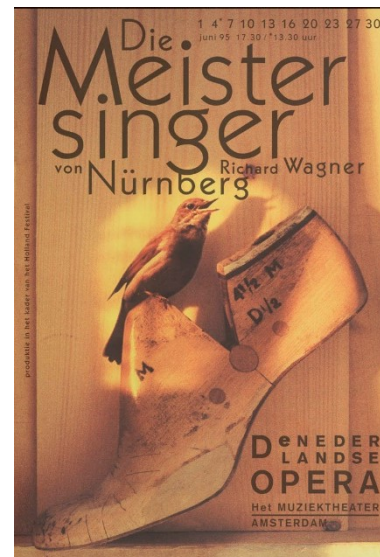
Het secretariaat was qua werkzaamheden veel omvangrijker. Je moet nieuwe leden inschrijven, adressen verzamelen, mailingen versturen. Toen ik nog niet zo lang in het bestuur zat heb ik samen met Jan Burger, die toen penningmeester was, ervoor gezorgd dat de ledenadministratie geautomatiseerd werd. We hebben automatische incasso ingevoerd, dat maakt het penningmeesterschap een stuk lichter.”

Fervente operabezoeker

Zoals gezegd, het bezoek aan de *Meistersinger* in 1995 had grote gevolgen. Zijn kersverse partner Ingrid van Wilsum zorgde ervoor dat Jack een fervente operabezoeker werd. Maar toch was er al vroeg een klik met de muziek van Wagner.

“Als die muziek op de radio was draaide mijn vader het uit. Oorlog, zei hij. Maar ik vond het altijd mooie muziek. Ik houd wel van het bombastische, wat tegen je aan komt, dat je meegenomen wordt door de muziek.” Door lid te worden van het Wagnergenootschap kwam daar extra verdieping bij. “Als je in het Wagnergenootschap zit dan leer je veel meer over alle Wagneropera’s en ga je ze steeds meer bezoeken. Dat doen we nu in binnen- en buitenland.”

Waarna een indrukwekkend overzicht komt van het vele waar ze samen naar toe zijn geweest. We doen een greep. “In de Deutsche Oper Berlin hebben we twee keer de Wagnerwoche bezocht. Daar hebben we de *Ring* en alle andere bekende werken gezien, allemaal van Götz Friedrich. En ook nog een productie van *Rienzi*. We zijn heel vaak in München geweest, ik denk dat we daar een stuk of acht hebben gezien. En in Erl hebben we op twee na alle Wagners gezien. In Wiesbaden zijn we een aantal keren bij de Maifestspiele geweest. Daar wordt meestal ook Wagner uitgevoerd. Ingrid is een heel grote fan van Klaus Florian Vogt, dus we gaan nog wel eens naar een voorstelling waar Vogt zingt. In februari zingt hij in Dresden in de *Meistersinger*. Daar hebben we kaartjes voor. En we zijn zes keer in Bayreuth geweest. De *Lohengrin* met de ratjes heb ik twee keer gezien, omdat Kaufmann de eerste zong en Vogt de tweede. Vroeger ben ik ook veel met de Vrienden van de Opera mee geweest. In Düsseldorf hadden we een keer kaartjes voor een nieuwe *Tannhäuser*. Die is één keer uitgevoerd, wij hebben de tweede gezien toen ze alleen maar zongen. Die productie is gestopt omdat er allerlei nazi-dingen in voorkwamen. Onbegrijpelijk dat een intendant dat zo uit de hand laat lopen. Ik heb naderhand gelezen dat de zangers er tegen geprotesteerd hadden. Degene die daar de regie had was de intendant van Mannheim (barst luid in lachen uit).”

Een regie moet het verhaal volgen

Ik begrijp dat je niet iemand bent die voor een ouderwetse regie gaat.

“Ik ga voor een regie die het verhaal volgt, het moet aansluiten bij de tekst en de muziek. Anders moet een regisseur een eigen opera schrijven. Ik heb in Bayreuth eens een *Tannhäuser* gezien van Baumgartner die zich afspeelde in een chemische fabriek. Nou, die is maar vier jaar geweest, ze konden de kaartjes aan de straatstenen niet kwijt. Dat was echt verschrikkelijk.

In Brussel heb ik een *Parsifal* gezien van Romeo Castellucci. Ook verschrikkelijk! Ontzettend! Drie jaar geleden heb ik in München een *Tannhäuser* van hem gezien. Dat was ook verschrikkelijk, ik begreep echt niet wat hij deed. Daar heb ik dus een groot kruis doorheen gezet.

Sommige mensen hebben dat ook met Konwitschny, maar daar heb ik een schitterende *Holländer* in München van gezien.”

En dan de Ringen.

“Ik heb een heleboel Ringen gezien. De Ringen in Karlsruhe en Chemnitz hadden vier regisseurs. De regisseur van de *Götterdämmerung* in Karlsruhe heeft dit jaar in Bayreuth de *Tannhäuser* gedaan. Die hebben we op televisie gezien, schitterende voorstelling, zo mooi! Die *Götterdämmerung* in Karlsruhe deed hij ook heel aardig. Omdat er vier regisseurs waren had hij op het toneel vier stoeltjes staan, heel leuk gevonden. In Chemnitz waren het vier dames, heel wisselvallig was dat. Het bezwaar van vier regisseurs is dat het nooit aansluit, de eenheid ontbreekt. Dat vind ik wel een bezwaar.”

Theo Thijssenmuseum

Wie de werkkamer van Jack van Dongen betreedt kan het niet ontgaan dat hij met een operaliefhebber te maken heeft. Maar wie in het appartement met fraai uitzicht over de Zaan binnenkomt, valt in de eerste plaats het grote aantal boeken op. Boekenkasten in de huiskamer, op de gang en in de beide werkkamers. Het lijkt dus niet zo vreemd dat hij er nog een tweede vrijwilligerstaak bij heeft als penningmeester van het Theo Thijssenmuseum.

“Ik ben penningmeester en collectiebeheerder. Ik heb altijd bij uitgeverijen gewerkt en *Kees de Jongen* kende ik wel. In 2000 hield de penningmeester ermee op en een collega van mij, Peter Paul de Baar, heeft mij toen gevraagd of ik penningmeester wilde worden. Het is een heel klein museumpje, 35 vierkante meter in de Amsterdamse Jordaan in zijn geboortehuis. Toen ik in 2005 met pensioen ben gegaan ben ik meteen het museum gaan opruimen en collectiebeheerder geworden. Ze hadden heel veel, ze kregen heel veel en niks was er geadministreerd. Alles was in kastjes gestopt, als je er een openmaakte viel het er zo uit. Ik heb een ruimte van vijf vierkante meter gehuurd en een heleboel spullen die ik eerst geadministreerd had daarheen gebracht. Nog steeds houd ik de collectie bij en ben ik druk betrokken bij tentoonstellingen.”

Het Theo Thijssenmuseum

Jij bent dus niet speciaal een Theo Thijssen fan?

“Ik ben erin gerold en ik ben een lezer. Toen we hier kwamen wonen heb ik 1500 boeken weggedaan en zouden we niets meer aanschaffen. Op een gegeven moment stonden hier allemaal dubbele boeken. Een paar maanden geleden hebben we nog eens vijf kratjes met boeken naar de kringloop gebracht. Nu lees ik hoofdzakelijk nog biografieën, op romans ben ik een beetje uitgelezen.

Ik kreeg vroeger iedere drie maanden de lijsten van nieuw uitgegeven boeken van de uitgeverijen die bij ons aangesloten waren. Die mocht ik bij wijze van spreken allemaal opvragen. Ik deed dan vijf of zes boeken per uitgever, maar dan had je nog een hele serie. Je kunt wel zien hoeveel boeken er staan, het barst ervan.”